

„Mandalas“ on midagi

Tõnu Õnnepalu „Mandala“
Kirjastus Varrak, 2012

„Mandalas“ on kindlasti midagi. Nagu on ka Õnnepalus. Ma arvan, et iga inimene, kellel on vähemalt korra olnud õnne kohtuda Tõnu Õnnepaluga (ja see polegi teab mis lihtne, arvestades seda, kus ta elab), saab aru, mida ma mõtlen. Tõnu Õnnepalu on isiksus, kes võlub oma lihtsusega. Ta ei räägi suuri sõnu, ei räägi üldse eriti ja kui räägib, siis ikka vaikselt ja aeglaselt. Seal kusagil sügavamal Õnnepalus on aga peidus nii palju saladuslikkust ning müstikat, et see kutsub ja tõmbab tema poole. Teda võib vaatama jääda tundideks, mõtlemata midagi, või vastupidi, avastada ennast mõtlemast teemadele, millele muidu ei oskakski tähelepanu pöörata. Ja täpselt sama lugu on „Mandalaga“.

„Mandala“ on kirjutatud väga lihtsalt. Või vähemalt tundub väga lihtne. Teose süžee ei ole midagi erakordset, on lugu, on algus ja lõpp, aga mingeid pöördeid, äkilisi sündmusi või jahmatama panevaid hetki ei ole. Tervikuks on põimitud mitu lugu, mitu elulugu, sest üks kõik elulood on omavahel mingitmoodi seotud, ning jutustades enda elulugu, peame paratamatult jutustama ka teiste oma. Seega ma ei hakkagi pikemalt kirjeldama raamatu sisu, aga ma võin öelda, et uut „Troonide mängu“ seeriat sealt püüdma minna ei tasu. Püüdma tasub minna hoopis raamatu teist kihti, teist tasandit või sõnumit, mis peitub sõnade, lausete ja lugude taga.

„Mandalat“ lugedes olin alguses natukene segaduses. Kas tõesti on Õnnepalu kirjutanud romaani, mis näib, nagu oleks see mõeldud väikestele kooliõpilastele? Õnnepalu justkui õrritaks lugejat, kasutades seletusi ning lihtsamaid sõnu, et lugejale kõik puust ja punasest selgeks teha. Aga mida rohkem lugeda, seda enam saab selgeks, miks on Õnnepalu valinud just sellise raja. „Mandala“ on lugu, mida saab mõista vaid siis, kui ollakse selleks valmis. Teose tegelased ning tegevus on vaid vahend, Õnnepalu valitud vahend, et anda edasi oma tundeid, mõtisklusi ning arvamust nii elust, maailmast kui muudest suurtest ja eksistentsialistlikest küsimustest. „Mandalas“ tegutsevates kassides võib näha ühte Õnnepalu nägemust õnne valemist. Et õnneks ei ole vaja muud kui sooja aset, sooja piima ning kedagi, kellele pimedal õhtupoolikul kaissu pugeda ning siis mõnusalt nurru lasta. Ja Õnnepalu on teinud väga hästi, sest see vahend või vorm ei hakka kuidagi segama ja ei tungi esile oma pöördeliste sündmustega, vaid hoidub tagaplaanile, et selle taustal saaks esile tulla see teine, isiklikum tasand.

Ja ega Önnepalu valitud pealkirigi ole juhuslik. Budistide jaoks on mandala liivast pilt või joonistus, mis luuakse oma kätega ning siis hävitatakse. Mandalal on üle maailma mitmeid tähendusi ning selle valmistamise eesmärgidki võivad olla erinevad, kuid usutakse, et mandala loomine toob valmistajale sisemist rahu ning harmooniat. Ja sama kehtib ka mandala vaataja kohta, kes seda nähes peaks hakkama mõtlema ja tunnetama maailma olemust ja mõtet. Kuigi budistide mandala ja Önnepalu „Mandala“ on oma väliselt vormilt erinevad, on nende eesmärk vägagi sarnane, kui mitte öelda, et sama. Önnepalu on oma „Mandalaga“ üritanud leida rahu endas ning see on üks samm tema eneseotsingute rajal, aga samas pakub ta oma „Mandalaga“ ka lugejale seda, mida meist igapäevases vahetevahel tunda tahaks - võimalust unustada kõik enda ümber. Lugeses neid lihtsaid peatükke lihtsas keeles, on väga lihtne „ära kaduda“ ning raamatut kõrvale pannes tekib teatav sisemine rahu, justkui oleks viimased tund aega sisendatud, et kõik on korras, elu on ilus ja lihtne ning muretsemiseks ei ole mitte mingisugustki põhjust. Seda tunnet hindangi selle teose puhul kõige kõrgemalt. Romaan, mis suudab inimese igapäevases elust eemale tõmmata ja teha ta kasvõi korra õnnelikuks ning rahulikuks, on üks väga hea raamat.

„Ja kui vastab tõe (milles me küll veidi kahtleme), et ta enam kunagi midagi ei avalda, võib see kaksikbiograafia kergesti osutada kirjaniku üldse viimaseks teoseks“ (lk 11). Nii kõlab üks lause romaani alguses. Ma lootsin väga, et kuigi võib tuua mitmeid paralleele Önnepalu ja kirjaniku tegelase vahel, ei käi see konkreetne lause Önnepalu kohta. Ja mul oli õigus. Vast ei ole ka „Lõpetuse ingel“ (LR 8-9/2015) halvaendeline märk, vaid lihtsalt väga hea raamat. Korraga kohal ja ära olemise vahend.